

בסיעתא דשמיא

נא.

לא הגליד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה.

- א. עיין ברמב"ן שהביא מרבנו אפרים שרק לענין טריפה של מכה יכול הלוקח לטעון טענת מק"ט, משום שלא שכיח, מיהו שאר טריפות שכיחות ועל דעת כן קנה את הבהמה.
 מיהו עיין ברמב"ן שחלק על כך דטריפות הוי מיעוט, ולא צריך הלוקח לחוש להא, וממילא כל הטריפות הוי מקח טעות.
 ב. והוסיף הרמב"ן דמ"מ אם הוי טריפות מחמת סירכא שהוסיפו הגאונים לא הוי מקח טעות כיון שאינו טריפה בודאי אלא חומרא בעלמא.
 וצ"ע כונתו דמ"מ כיון שרגילים בני אדם להחמיר בהא, א"כ הלוקח לא היה קונה את זה, ומאי טעמא לא חשיב מקח טעות, ועיין בחידושי הר"ן שתמה כע"ז.

נפלה מן הגג.

- לא מבואר בגמרא באיזה גודל הגג צריך להיות כדי שאם תיפול ממנו הוי טריפה, ועיין בראשונים (עיין תוס' ורשב"א ועוד) שכתבו שדוקא כשגובה ה' טפחים, וכך נראה מלשון מתני' שלא תני סתם נפלה, אלא מהגג, ומשמע שיש בזה גובה של גג שהוא ה' טפחים.
 מיהו עיין בר"ן שהביא בשם הרי"ף בב"ק שאף בפחות מעשרה טפחים חשיב נפולה, ולא בעינן דוקא עשרה טפחים.

הניח בהמה למעלה ומצא למטה אין חוששים משום ריסוק אברים.

- א. הראשונים תמהו מנלן שהבהמה קפצה בכונה שנימא שאמדא נפשה ואין חשש של ריסוק אברים, ודלמא נפלה הבהמה וממילא יש חשש של ריסוק אברים.
 ב. ועיין במ"מ שכתב דהוי ס"ס, ספק אם נפלה או שאמדה נפשה וקפצה, ואף אם נפלה יתכן שלא היה ריסוק אברים.
 ומשמע לכאורה שבהמה שנפלה שמבואר שיש שם ריסוק אברים אין זה ודאי ריסוק אברים אלא שיש חשש של ריסוק אברים, והוי ספק טריפה ולא ודאי טריפה, ולפי"ז האןוכל ממנה לא ילקה משום טריפה, ועיין.

בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים.

- א. צ"ע דפשיטא שאין חשש של ריסוק אברים, דאל"כ רוב הבהמות שנולדו ימותו מיד ומשום חשש של ריסוק אברים, ועיננו הרואות שאינו כן, ועיין בתוס' שכתבו שכל הנידון בגמרא דוקא בבהמה המקשה ללדת, מיהו בשאר בהמות ודאי שאין חשש של ריסוק אברים.
 וצ"ע דא"כ מאי אקשי הש"ס מעגל שנולד ביו"ט ששוחטים אותו ביו"ט ודלמא התם איירי בכהאי גונא שלא הקשתה הבהמה ללדת ולהכי אין חשש של ריסוק אברים, ומה קו' הש"ס.
 ב. ועיין בר"ן (בחידושים) שתי' וז"ל איכא למימר דודאי פשיטא לן דברובא ליכא רסוק איברים אלא מיהו אי מעוטה דמתרסקי בשעת לידה הוי מיעוטא דשכיח כיון דאיכא למיקם עלה דמילתא בשחיית מעת לעת, לא סמכינן ארובא וקמ"ל רב נחמן דמיעוטא דמתרסקי בבית הרחם מעוטה דלא שכיח הוא ולא חיישינן ליה כלל ומאן דדחי ליה ס"ל דמעוטה דשכיח הוא.

נא:

בית המטבחים אין בו משום ריסוק אברים.

עיין במאירי שכתב בטעמא דמילתא וז"ל בית המטבחים אין בו משום ריסוק כל שנעשה במתון ושלא בדרך כעס אלא כמכוין אורחותיו אף הבהמה אומדת עצמה ונוצצת צפרניה בקרקע ונעזרת בעצמה ואינה מתרסקת ואפי' שמענוהו גונח לנפילתו כשר.

עמדה אינה צריכה בדיקה.

א. עיין בר"ן (ביצה לד. מדה"ר) שנקט שחיוב הבדיקה מהתורה, מיהו עיין בשאג"א (סי' פד והובא ברע"א בסוגיין) שכתב שחיוב הבדיקה הו רק מד"ס ולא מהתורה.

גן הדסים

חבורת הלכה
"עטרת שמואל ולאה"
 לע"נ רב' שמואל ולאה ולייבו ר'ד
 והתורה שמואל לייבו ר'ד

חבורת דף היומי
"חבורת השותפים"

חבורת מסכתות שי"ס
"תורת מאיר"
 לע"נ הרב ר' מאיר גורן

חבורת דף היומי
"תורה שלמה"
 לע"נ חיים רבי
 ונחם מנחם כשר ור'ל

חבורת הלכה
"תורת שלמה זלמן"
 לע"נ הרב ר' שלמה זלמן זלמן ר'ל

חבורת דף היומי
"חבורת השותפים"
 חבורת דף היומי בהלכה
"חזון יקותיאל"
 לע"נ הרב ר' יקותיאל וצא וצא חזון ר'ל

חבורת מסכתות השי"ס
"עליית אליהו"
 לע"נ חבורת אליהו ר'ד
 ג' רבנן ר' יצחק עמנואל שליט"א

חבורת
ליב הפץ
 בבית המדרש
 קהילת קצות החושן

ב. ועיין פמ"ג (סי' נח סק"א) שכתב שהנפק"מ בהא מה הדין כשלא בדקו האם הוא ודאי טריפה או ספק טריפה, ועי"ש ששנטה שאם עמדה או שהתה הוי ספק טריפה, ובכהאי גונא יתכן שחייב הבדיקה מד"ס, מיהו כשלא שהתה ועמדה וק אחד מהסימנים הוי בגדר ודאי טריפה ובעי בדיקה מהתורה עי"ש.

מיהו יל"ע לפמשנ"ת בקטע הבא בס"ד שהדין שהתה והדין בדיקה הוי ב' מילי שלא שייכי להדדי, ולכאורה ממילא לא מסתבר לומר שאם נעשה אחד מהם כבר אינו דאורייתא.

עמדה אינה צריכה מעת לעת הלכה אינה צריכה בדיקה.

א. משמעות הגמרא נראה שאם לא שהתה ולא עמדה לא מהני בדיקה, ולא מבואר טעמא דמילתא ואם אפשר לבדוק אם נטרפה הבהמה מה לי אם שהתה או לא שהתה, ועיין במאירי שכתב (בריש דבריו) שי"א שאין טעם בטריפות אלא שזה הלכה למשה מסיני.

ב. מיהו עיין בר"ן שכתב שבנפולה יש חשש של ריסוק אברים, ועל כך לא מהני בדיקה, ומשום שיתכן שהתרסקו אברי הבהמה ולא ניכר הדבר, מיהו אם שהתה מעת לעת או שהלכה ודאי שלא התרסקו אבריה, ומשום שבהמה שהתרסקו אבריה לא חיה מעת לעת, וכן לא עומדת.

מיהו אף כשעבר מעת לעת או עמדה שכבר אין חשש של ריסוק אברים, מיהו יש חשש שמא נקרעו האברים או נפסקו, ולכך לא מהני מעת לעת ומשום שאף בהמה שנקרעו אבריה מעת לעת, מיהו את זה אפשר לבדוק ובדיקה מהני להא, ולחד גיסא אם הלכה ליכא לחשש הנ"ל, וודאי שלא נקרעו אבריה.

ולפי"ז מה שמבואר שצריכה בדיקה אין הכונה לבדוק שלא התרסקו אברים, שהרי לזה לא מהני בדיקה, אלא הכונה לבדוק שלא נקרעו האברים.

ג. מיהו שיטת הר"מ (הובא בר"ן שם וכ"כ המאירי בדעת הר"מ) שאה"נ יש חשש של ריסוק אברים גם אחרי שעמדה וגם אחרי מעת לעת, מיהו מ"מ לא מהני בדיקה מעת לעת ומשום שיתכן שהתרסקו אבריה ואכתי לא ניכר הריסוק עד אחרי מעת לעת, ומ"מ אם עמדה ניכר הריסוק ולהכי מהני בדיקה ואפילו תוך מעת לעת (מאירי).

ולפי"ז כל פעם שבעינן לבדוק, בעינן לבדוק גם שלא היה ריסוק אברים.

נפלה אינה צריכה בדיקה.

עיין במאירי שכתב וז"ל נמצא בה אבר מרוסק אפי' הוא מאותם שאם ניטלו כשרה כגון הטחול וכליות וכבד טרפה שהריסוק ממית ביותר ויש חולקים בזו ואני מכריע בזו שאם נדרסה באבר ידוע והוא מאותם שאם ניטלו כשרה אף היא כשרה אבל אם נפלה שיש לחוש לריסוק שבכלה ומצינו אבר אחד מרוסק אפי' הוא מאותן שלא נפסלו בנטילה טרפה כך נראה לי ועקר:

גב:

וגולגלת שנחבסה ברובה.

עיין בערוך השולחן (יו"ד סי' ל) שהסתפק האם הטריפות של הגולגלת זה טריפות מצד עצמה, או משום שסופו של קרום המוח להנקב, ועי"ש שמסיק שטעם הטריפות משום שסופו של קרום המוח להנקב.

ויל"ע מריש פירקין שנראה שהך פסול לא שייך לנקובי אלא נחשב פסול בפנ"ע, ומשום הכי תני לה במתני' בפנ"ע ואינו בכלל "נקובי" שנכללו כולם בפסול אחד, וצ"ע.

גב:

בבהמה מן הזאב ולמעלה.

לא מבואר בגמרא מה הדין שאר בהמות טמאות כנמר ודוב וברדלס האם יש להם דריסה או לא, ועיין ברא"ש (סי' מ) שכתב שרק זאב וארי יש לו דריסה מיהו שאר חיות אפילו הם גדולות אין להם ארס וממילא אין להם דריסה.

מיהו עיין בשו"ע (יו"ד סי' נז) שכתב בשם הרבה ראשונים ששאר הבהמות הגדולות מזאב דינם כזאב ויש להם דריסה בדקה ולא בגסה.

ועי"ש ברמ"א שכתב שי"א שבהמה שגדולה מזאב יש לה דריסה גם בבהמה גסה ולא רק בבהמה דקה כזאב.

דרוסת חתול ונמיה בגדיים וטלאים.

עיינן בספר מחנה יהודה (לנכד החכם צבי באזהרות חי רצון סימן כה) שכתב וז"ל "הנה זה שכיח מאד שמגדלים חתול בבית שיש שם עופות, וכמה פעמים רואים שהחתול מכה בידה את העוף, דרך רדיפה, ומן הדין אסור למכרו אפילו לנכרי, עיין בפרמ"ג (יו"ד שפתי דעת סימן נז ס"ק יח) והמונן עם אינם יודעים לעשות מזה שאלה כלל. על כן ידע כל אחד להזהר בזה, והבאר היטב (שם ס"ק ט) מביא בשם ספר בית הלל, שאנשי מעשה אינן מניחין החתול בבית שיש בו תרנגולין, "עכ"ל.

נג.

אימתר רב אמר אין חוששין לספק דרוסה ושמואל אמר חוששין לספק דרוסה.

א.

משמעות לשון הגמרא נראה נראה שיעקר המחלוקת שלהם בדין האם חוששים לספק דרוסה או לא, ולא שפליגי במציאות מה יותר מסתבר, וכן נראה מהא דקאמר הש"ס הך מחלוקת אף לענין ספק ארי ספק נתחכך בכותל, ומשמע שהוי מחלוקת כללית בדין ספק דרוסה.

מיהו בהמשך סוגיין נראה שכל הנושא בספק דרוסה היינו דוקא בכהאי גוונא שאיהו שתיק ואינהו מקרקרן שבהא פליגי "האם מעשה קעביד בהו או דבעותייה קא מבעתן" וצ"ע סתירת דברי הגמרא.

ב.

ובפשוטו הביאור שאה"נ המחלוקת שלהם בעיקר דין ספק דרוסה האם מותרת או אסורה, ורק דס"ל לש"ס שברוב המקרים של ארי לא חשיב ספק דרוסה ומשום שיש לנו ראייה האם דרס אותם או לא, ורק במקרה שאייתי הש"ס חשיב ספק דרוסה שפליגי בהא אמוראי.

ולפי"ז הא דקאמר הש"ס בע"ב מר סבר מעשה קא עביד להו ומר סבר בעתותיה קא מבעתן אין הכונה שיש מחלוקת מה יותר מסתבר, אלא שיש ספק והמ"ד שמחמיר חושש שמעשה קא עביד להו, והמ"ד שמיקל תולה שבעתותיה קא מבעתן, ודו"ק.

ולא מבואר בגמרא במה פליגי רב ושמואל האם ספק דרוסה שרי או לא, והאם המחלוקת שלהם דוקא על ספק דרוסה או שהוי ספק כללי מה הדין בהמה שיש ספק אם נטרפה האם מותרת או אסורה.

ועיין בגמרא לעיל (מג:): שמבואר התם שהמחלוקת לענין ספק דרוסה הוי מחלוקת כללית לענין ספק אם נטרפה הבהמה או לא, ולהכי כשיש ספק האם הקוץ ניקב לה את הושט או לא תלוי הדבר בפלוגתא דרב ושמואל לענין ספק דרוסה, וצ"ע שורש המחלוקת.

ג.

ועיין בתוס' לעיל (מג:): שתמהו מאי טעמא שמואל מחמיר בספק דרוסה, ומאי טעמא לא מוקי לה על חזקתה, וכדאמרינן לעיל בהמה בחייה בחזקת היתר עומדת, ואפילו אם בא זאב ונטל בני מעיים מכשירים מספק והכי נמי הכא בספק דרוסה נקל בספק.

ועיין בתוס' שתי' וז"ל דשאני הכא דדרוסה שכיחא והא דאמרינן לקמן (דף נג.) גבי ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן על גבו של אחד מהם כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי תורא אחזקיה רב לטעמיה דאמר אין חוששין לספק דרוסה אבל למ"ד חוששין לא מוקמינן ליה אחזקיה התם נמי דמי לתלות יותר בדרוסת ארי כמו בספק דרוסה בעלמא עכ"ל, ומבואר בדבריהם שהטעם שספק דרוסה אסורה משום שיותר מסתבר לתלות בדרוסה ומשום הכי לא אזלינן בתר חזקה.

ועיין בפמ"ג (שפ"ד נ סק"ד משב"ז סי' נז סק"ד ושושנת העמקים כלל יא) שהסתפק האם הך דינא הוי מהתורה, או שמהתורה אזלינן בתר חזקה ואעפ"י ששכיח האיסור טפי מההיתר.

ד.

ולא מבואר במאי פליגי רב, ובשלמא אם כל הטעם שלא אזלינן בתר חזקה הוי מד"ס, א"כ מצינו למימר שרב פליגי עלה, ולא ס"ל לתק"ח הנ"ל, מיהו אם פליגי בדאורייתא צ"ע במאי פליגי, ועיין בחזו"א (יו"ד סי' ו סק"ג בד"ה שם) שכתב וז"ל ורב סבר דאלימא חזקה אף דהאיסור שכיח עכ"ל.

ולפי"ז המחלוקת של רב ושמואל הכא הוי מחלוקת כללית בכל התורה כולה האם אזלינן בתר חזקה כשהאיסור שכיח מההיתר, וצ"ע לומר כן, ועיין.

ה.

מיהו עיין ברשב"א (לעיל י.) ובר"ן (לעיל ג.) מדה"ר) שנקטו בשם רבינו יונה שכל ספק טריפה אסורה, ולפי"ז ניחא טעמיה דשמואל דחייש לספק דרוסה, מיהו יל"ע במאי פליגי אידך מ"ד, ומאי טעמא אידך מ"ד מיקל בספק, ועיין ברשב"א שם שכתב שטעם ההיתר משום שלא שכיח דרוסה.

ועיין בחזו"א (יו"ד סי' ו סק"ג בד"ה מר סבר) שנטה שהוי רק מד"ס, ומהתורה אף רבינו יונה מודה שאזלינן בתר חזקה.

ספק על ספק לא על אימא לא על.

א. לא מבואר בגמרא מאי טעמא בספק אם על או לא על אמרינן שלא על, ומאי טעמא לא מחמירם בספק וכדין ספק דאורייתא לחומרא.

<p>חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאה" לע"נ ר' שמואל ולאה וליינא ר' יצחק ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק</p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" לע"נ ר' שמואל ולאה ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק</p>	<p>חבורת מסכתות ש"ס "תורת מאיר" לע"נ ר' שמואל ולאה ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק</p>	<p>חבורת דף היומי "תורה שלמה" לע"נ ר' שמואל ולאה ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק</p>	<p>חבורת הלכה "תורת שלמה זלמן" לע"נ ר' שמואל ולאה ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק</p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" חבורת דף היומי בהלכה "חזון יקותיאל" לע"נ ר' שמואל ולאה ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק</p>	<p>חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" לע"נ ר' שמואל ולאה ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק ור' יצחק</p>	<p>חבורת יום הפץ בית המדרש קהילת קצות החושן</p>
---	---	---	---	--	--	--	---

ומצינו למימר שענינו משום ספק ספקא, שהרי יש לנו ספק אם עיל או לא על, וגם אם עייל שמא לא דרס, וכן מבואר ברשב"א (תוה"ב הקצר מד: מדה"ס), ולפי"ז בבהמה שנדע שאם נכנסה ודאי דורסת אה"נ גם בספק אם עייל מיתסר, ומשום ספק דאורייתא לחומרא.
 ועיין בש"ך (כללי ס"ס קי סקי"ד – טו) שתמה מאי טעמא הוי ס"ס, והרי לא הוי ספק ספיקא המתהפך, ועי"ש מה שתי".
 ב. מיהו יש שנקטו שעיקר ההיתר משום שכל שלא ידענו אם עייל או לא עייל בכלל "אחזוקי ריעותא לא מחזקינן" ואין לנו סיבה להסתפק שעייל, ובכחאי גונא ליכא לדינא דספק דאורייתא לחומרא [ועיין בטעמא דמילתא].
 ונפק"מ רבתא לפי"ז כשיש לפנינו חרק וכדו' ליד האוכל ויש לנו ספק האם נכנס לאוכל או לא, דמספק האוכל יהיה כשר ולא נימא ספק דאורייתא לחומרא, ומשום שכל שיש ספק אם עייל או לא עייל אמרינן דלא עייל.

נג:

ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא.

עיין ברשב"א (לעיל י:) שכתב שהטעם שתולים בכלב, משום שלא שכיח ששונרא דורס, ומעשים בכל יום שהשונרא נמצא ביחד עם התרנגולים ואינו דורס, מיהו בלא"ה אסור מספק, והיינו כשיטתו (שם) שספק טריפה אסורה.
 מיהו עיין בתוס' ביבמות (דף ל ע"ב ד"ה אשה) שכתבו שעיקר הטעם שמקילים היינו שמעמידים על החזקה אלא שאם האיסורא שכיח טפי תולין ביה, אבל בשונרא שאינו שכיח מכלבא מעמידים על חזקת כשרות, והיינו כשיטתם בכמה דוכתי שספק טריפה מותרת, ועיין מה שנתבאר לעיל (בע"א) לענין מחלוקת רב ושמואל מה הדין ספק טריפה.

נד.

גמירי דאי בדרי להו סמא חייא.

עיין בר"ן (על הרי"ף לעיל מז.) שכתב וז"ל ואף על גב דהשתא ליתנהו להנהו סמים מ"מ מכה זו אין בה כדי להמית כיון שהיתה יכולה לעלות ארוכה עכ"ל, ולא מבואר כונת הגמרא מאי טעמא דנים האם המכה ראויה להמית ולא האם הבהמה עומדת למות או לא, ולכאורה אף שהמכה לא נחשבת מכה שממיתה כיון שיש לה סם, מיהו מ"מ כיון שהשתא ליתנהו להני סממנים א"כ הבהמה עומדת למות, ומאי טעמא דנים את המכה ולא את האדם, ועיין.

וכי להוסיף על הטריפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים.

- א. עיין בר"מ (שחיטה פ"י ה"ב) שכתב וז"ל ואין להוסיף על טריפות אלו כלל, שכל שאירע לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי דורות הראשונים והסכימו עליהן בבתי דיני ישראל אפשר שתחיה, ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות.
 ועיין בכ"מ שכתב שמקורו של הר"מ מסוגיין וס"ל לר"מ שעיקר כונת הגמרא שגמירי דאי עבדי להו סמא חיא, היינו שילפינן מהלכה למשה מסיני ששאר חולאים יש להם רפואה, ואף שאין הרופאים יודעים את הרפואה מיהו יש לזה רפואה.
- ב. והעולם מעיר שלפי"ז אם יש חולי חדש שלא היה בזמן חז"ל ולחולי הזה אין רפואה, א"כ תהא הבהמה טריפה, שהרי על אותו חולי שלא היה כלל בזמן חז"ל אין ההלמ"ס שיש לו רפואה, וממילא תהא הבהמה טריפה.
 ובפשטו בעינן למימר עפ"י דברי החזו"א הידועים שכל דיני טריפות נקבעו לפי האלפיים שנות תורה, וכיון שבאותה שעה לא נעשית הבהמה טריפה בהא, ממילא אף השתא הבהמה לא נטרפת בהא.
- ג. מיהו לכאורה לפי"ז לא בעי הכסף משנה למימר שגמירי מהלמ"ס שיש רפואה לחולי הזה, ומשום הכי לא שומעים בהא לדברי הרופאים שאומרים שאין רפואה, והוי לן למימר בפשיטות טפי שבאלפים שנות תורה היה רפואה לחולי הזה, ולא איכפת לן שהשתא ליכא רפואה לחולי הזה, ושמא זה גופא כונת הכ"מ, ודוחק.

והא קא חזינן דקא מתה.

צ"ע מה קשיא למקשן, והרי כבר מבואר שאין לך להוסיף על מה שמנו חכמים, ומה שלא נאמר בהלכה למשה מסיני אינו טריפה.
 ומשמע דפשיטא ליה שכל בהמה שהולכת למות הוי בכלל ההלמ"ס, ואף אם ההלמ"ס לא נאמרה על כך להדיא מיהו פשיטא שבכלל ההלמ"ס, וע"כ משני שכיון שיש לה רפואה ממילא אינו בכלל ההלכה למשה מסיני.

גן הדסים

ברכפלד

קרית ספר

<p>חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאה" <small>לע"נ ה"ג שמואל ולאה ולייבו ר"ד והתורה"ב שמואל לייבו ר"ד</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים"</p>	<p>חבורת מסכתות שי"ס "תורת מאיר" <small>לע"נ הרה"ח ר' מאיר גורן זצ"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "תורה שלמה" <small>לע"נ הרה"ח ר' שלמה זילבר</small></p>	<p>חבורת הלכה "תורה שלמה זלמן" <small>לע"נ הרה"ח ר' שלמה זלמן זילמן זצ"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" "חזון יקותיאל" <small>לע"נ הרה"ח ר' יקותיאל זעב</small></p>	<p>חבורת מסכתות השי"ס "עליית אליהו" <small>לע"נ הרה"ח ר' אליהו זעב</small></p>	<p>חבורת ליב הפץ <small>בית המדרש קהילת קצות החושן</small></p>
--	---	---	--	---	--	---	--

והא קא חזינן דמתה.

צ"ע טובא לפי מה שיש לן החזו"א שדיני טריפות נקבעו לפי האלפים שנות תורה, ולא משתנים בכל דור ודור לפי אותו דור, א"כ מאי קשיא לגמרא והא קחזינן דמתה, והרי אף שעכשיו היא מתה מיהו מ"מ באלפים שנות תורה לא היו הבהמות מתות מהא, ומשום הכי לא הוי טריפה, וצ"ע.

ויש שדחקו שזה כלול בתי' הש"ס גמירי דאי עבדי להו סמא חיי, והיינו שאעפ"י שעכשיו טריפה לא היה יכולה לחיות מיהו ב

גמירי דאי עבדי להו סמא חיא.

א.

משמע בגמרא שאה"נ אין טריפה שיש לה סם, וכל שיש לה סם שירפא אותה ממילא אינה טריפה.

וידוע הנידון שהאינדא חלק גדול מהחולאים יש להם סם שירפא אותם, ורוב הטריפות שמנו חכמים ממשיכים לחיות היום ע"י סם [וזימנין שאף בלא כן] וצ"ע דא"כ מאי טעמא הווי טריפות.

והחזו"א האריך לבאר הא שהטריפות נקבעו לפי האלפים שנות תורה, ולא נקבעים כל דור ודור לפי אותו דור, ומשום הכי לא איכפת לן האם השתא יש סם שירפא אותם, ובעינין לדון האם באלפים שנות תורה היה סם שירפא אותם, וגמירי לחז"ל שכל הי"ח טריפות בזמן חז"ל לא היה אפשרות לרפא אותם. [ולא ידענא מאי טעמא והרי שייך לעשות ניתוח ולסתום את הריאה או את הדקין, ואף בזמן חז"ל היה מושג של ניתוח וכמבואר בכמה דוכתי, ושמא סתימת הנקב אינו בכלל רפואה, ובשביל רפואה בעינין לרפאות את הבהמה אפילו שיש נקב ולא שלא יהא נקב].

ב.

ובאמת שיל"ע בעיקר סברת החזו"א דאזלינן בתר אלפיים שנות תורה, ולכאורה מאי טעמא ניזיל בתר הנך שנים, ולא ניזיל בתר כל דור ודור לגופו, וכיון שהגדרת טריפה היינו בהמה שהולכת למות מאי טעמא אזלינן בתר האלפים שנות תורה, ולא בתר כל דור ודור לגופו, והוא פלא. [ואף שדיני התורה נקבעים לפי אותם שנים מיהו אין דין בתורה מה נחשב טריפה, ועיקר דיני התורה שבהמה טריפה מתה, ופלא].

ויש לחדד הקושיא להנך ראשונים דסברי שהגדרת טריפה היינו בהמה שהולכת למות, ולכאורה צ"ע שהרי עכשיו לא עומדת למות ויכולה להאריך ימים ושנים טובא, ומאי טעמא תחשב טריפה כיון שבאלפים שנות תורה הלכה למות, והוא פלא.

ג.

ולרוב הדוחק בדברים צ"ל שאין עיקר הדגש שהתורה נקבעת לפי האלפים שנות תורה, אלא שיש את הבריאה מצד עצמה ויש את השינויים שלה, ויש את הטבע האמיתי והמקורי של הבהמות, ויש כל מיני שינויים שנוצרו אח"כ והבריאה מצד עצמה היינו הבריאה כמו שהיתה באלפים שנות תורה, ודיני הטריפות נקבעו לפי הבריאה מצד עצמה, ובהמה שבעיקר טבעה היתה אמורה למות, והטבע המקורי והאמיתי של הבריאה היינו האלפים שנות תורה.

ולפי"ז האלפים שנות תורה אינם סיבה – דהיינו שהם הקובעים את דיני הטריפות, אלא הם רק סימן מה הבריאה מצד טבעה המקורי, ודיני הטריפות נקבעים לפי"ז.

ואכתי הדברים מחודשים דבפשוטו בענין לדון האם בפועל הבהמה הולכת למות או לא, מיהו כך נקבעו דיני טריפות לפי מה שהבהמה אמורה להיות מצד טבעה, ולא לפי הפועל שלה, והדברים ברורים.¹

ונפק"מ לדינא בין ב' הנוסחאות בחזו"א אם יוצר בימינו אבר חדש שלא היה בזמן התורה [וכגון ענוניתא דורדא וכדו', ומצוי הדבר ע"י הרכבות וכדו'] והבהמה תמות בו האם תחשב הבהמה טריפה או לא, דאם נימא שעיקר הטריפה משום שדיני טריפות נקבעים לפי האלפים שנות תורה, א"כ כיון שבאלפים שנות תורה לא היה הדבר טריפה ממילא אינו טריפה, מיהו אם נימא שהאלפים שנות תורה הם רק סימן כיצד טבע הבהמה מצד עצמה, א"כ כל זה בדברים שהיו בזמן האלפים שנות תורה, מיהו בדברים שכלל לא היו בזמן האלפים שנות תורה שמא תחשב הבהמה טריפה ואעפ"י שבזמן האלפים שנות תורה לא היתה הבהמה טריפה.

ד.

והמנ"ח (מוסך השבת אות ג) מסתפק לענין חובל בשבת בטריפה האם חייב משום נטילת נשמה או לא, ועיין בתורי"ד בשבת (קלו). שכתב שפטור, ויל"ע האם אף לענין הא נימא שאזלינן בתר האלפים שנות תורה או לא, ויש לדון דתליא בהא דאם ענינו סימן מה טבע הבהמה באמת שמא אף לענין איסור חובל בשבת אזלינן מה טבע הבהמה מצד עצמה, מיהו אי נימא שעיקר הענין משום שדיני טריפה נקבעו לפי האלפים שנות תורה שמא כל זה לענין איסור אכילת טריפה, ולא לענין שבת שהוי דבר טבעי.

¹ והעולם מביא בשם הגר"מ סולביציק שכתב שעפ"י דברי החזו"א הנ"ל מבואר מאי טעמא היום לא משתנה זמן ק"ש, ומשום שזמן ק"ש נקבע לפי האלפים שנות תורה, וצ"ע ביאור הדברים, ומאי שייטא דומן בשבכך לאלפים שנות תורה. מיהו למבואר נוחא שזמן ק"ש נקבע לפי הזמן שבעצם שאנשים צריכים לקום ולא לפי מה שקמים בפועל, והקובע מה הזמן שאמורים האנשים לקום וכך נטבע מצד עצמו בבריאה היינו האלפים שנות תורה.

בדברי החזו"א שדיני טריפות נקבעים לפי האלפים שנות תורה.

א.

בגוף הכנת החזו"א [שהובא בקטע לעיל] שהטעם שלא מהני מה שיש לבהמה רפואה היום כדי שלא תהא טריפה, יש לציין את דברי הר"מ שכתב וז"ל וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה אף על פי שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממיתין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר על פי התורה אשר ירוך עכ"ל, ולא מבואר כונת הר"מ.

ולדברי החזו"א שעיקר סברת הר"מ משום שהכל נקבע לפי האלפים שנות תורה, א"כ עיקר כונת הר"מ שסומכים על חכמים שאומרים שבאלפים שנות תורה לא היה לבהמות האלו רפואות, ולא שומעים לרופאים שאומרים שהיה רפואה לחולאים האלו באלפים שנות תורה, ודוחק.

ב.

ומצינו דרך נוספת בהבנת דברי הר"מ שאעפ"י שנראה כמו הרופאים ומסתבר דבריהם, מיהו התורה ניתנה לפי הבנת חכמי הדור, ואפילו אומרים לך על ימין שהוא שמאל ונראה להדיא שאין הדין כדבריהם אפ"ה דין התורה ללכת אחריהם, ולא חוששים לדברי הרופאים שאומרים שיש רפואה.

וז"ל היד יהודה (הארוך סי' ל סק"ג) אך הטעם דלא מהני בודאי טריפה י"ב חודש, אין הענין מחמת דאמרינן הגם דאנו רואין דחיה, מ"מ הוא בודאי הטריפה שנאמר למשה מסיני, זה בודאי א"א בעולם. אך כיון דקבלו כל ישראל עליהם שלא נטה ימין ושמאל מכפי חכמי הש"ס, וכפי הכלל המסור בידינו להורות ע"פ הש"ס הלכה כן, תו אין להשגיח על מה דאנו רואין השתא לפי דרכינו ברפואה אפילו אפשר שיתברר ע"פ הנסיון כן, דע"ז אמרה התורה "על פי התורה אשר ירוך" היינו אפילו אומרים לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין כך ציונו השי"ת לשמוע אל חכמינו ז"ל, ולא נטה מהם ימין ושמאל.

ועיין בקריינא דאגרתא (ח"א סי' פד) שכתב וז"ל והענין הוא שעיקר נתינת התורה הי' על אופן זה שההלכה תיקבע דוקא ע"י הכרעת החכמים בעוה"ז כפי השגת שכל האנושי והבנתו ע"פ דברי התורה שבכתב ויסודי התורה שבעל פה וכך גזר השי"ת שנאמר ועשית ככל אשר ירוך ואפי"א אם יטעו כמש"כ הרמב"ז ז"ל בפי' התורה בפרשת שופטים שהקב"ה נתן תורתו על דעת שיפרשוהו חז"ל וכ"כ הריטב"א ז"ל לעירובין ד"ג ויסודי הדברים מבואר בהרמב"ם ז"ל בפ' עשירי מהלכות שחיפה ואכמ"ל יותר, ולכאורה כונתו לר"מ הנ"ל, ומבואר שהבין שכונת הר"מ שדיני טריפות נקבעו לפי חכמת החכמים, ולא איכפת לן כלל דעת הרופאים ואף כשהמציאות מוכיחה שהאמת כדבריהם.

ג.

ומצינו נוסח נוסף ברשב"א (שו"ת ח"א סי' צח) שהאריך שכל מה שאמרו חכמים אמת, ואם יאמרו הרופאים שיש רפואה לטריפה טעות הוא בידם, והאומר על טריפה שחיה יותר מיב"ח הבל בפיו, וודאי שהאמת כדברי חכמים, ויתבטלו כל דברי הרופאים.

והדברים קשים טובא שהרי עיננו הרואות בהמות שנטרפו וממשיכות לחיות שנים רבות [אי לאו שנימא שרוב הטריפות שלנו הוי חשש טריפה ולא טריפה ודאית].

ויש שדחקו (עיי"ש במגיה לרשב"א) שיתכן שטריפה תחיה, מיהו דנים האם אפשר לרפאות את המכה או לא, ויתכן שיעשו לה ניתוח ותנצל מיהו המכה לא תתרפא והגדרת טריפה אינה בהמה שודאי תמות תוך יב"ח, אלא בהמה שיש לה מכה הממיתה אותה תוך יב"ח, וכל הטריפות אי אפשר לרפאות את המכה, ורק שיתכן לעשות ניתוח וכדו' שהבהמה תחיה אפילו שיש לה את המכה.

ויש לציין שיסוד הדברים הנ"ל מצינו ברמב"ן (לקמן עו). שכתב שבהמה שנחתך לה צומת הגידין נחשבת טריפה כיון שאי אפשר לרפאות את המכה, ואעפ"י שאפשר לחתוך את הרגל וממילא תחיה הבהמה, מיהו דנים על המכה והמכה אינה ברת רפואה, והיינו כמשנ"ת.

נד :

בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי מפניהם עומדים מפני ת"ח אין עומדים.

א. עיין במהרש"א שכתב שלא מצינו שיש חיוב לקום מפני שאר עושי מצוות, ורק לענין ביכורים מצינו לחיוב הנ"ל (עיי"ש טעמו), מיהו עיין בט"ז (יו"ד סי' שס"א סק"ב) שכתב וז"ל ללמוד מכאן דכל דבר מצוה שאדם הולך ומתעסק בה יש לעמוד לפניו עכ"ל.

ועיין ברע"ב (ביכורים פ"ג מ"ג) שכתב וז"ל ... חייבים לעמוד מפני מביאי בכורים דחביבה מצוה בשעתה. ומטעם זה עומדים מפני נושאי המטה שהמת בה ומפני נושאי התינוק לברית מילה עכ"ל, ומבואר שהוי חיוב בכל המצוות שהם בשעתם לקום בפניהם ומשום דחביבה מצוה בשעתה.

מיהו עיין בתורי"ד שכתב דרק בפני מביאי ביכורים יש חיוב לעמוד ומשום שבאים מרחוק, מיהו בפני מקיימי שאר מצוות אע"ג שהו בשעתם ליכא חיוב לעמוד בפניהם.

ב. ולכאורה לדברי הרע"ב והט"ז יש חיוב לקום בפני אדם שהולך ליטול לולב ומשום שחביבה מצוה בשעתה, וזו לא ראינו, וצ"ע.

ג. ועיין בנוב"י (קמא או"ח סי' כז) שכתב שדבר פשוט ניהו שאין חיוב לקום בפני קורא ק"ש, ומשום שאע"ג שעכשיו זה זמן המצוה ועכשיו יש מצוה לקרוא ק"ש, מיהו רק במצוה שלא נוהגת כל יום יש חביבות של "חביבה מצוה בשעתה" ורק משום הא בעינן לקום.

ד. והעולם מעיר דבסוגיין נראה דלמסקנא חיוב הקימה אינו משום שחביבה מצוה בשעתה אלא משום שאל"כ נמצאת מכשילן לעתיד לבוא, ומגלן למילף מהכא חיוב קימה משום חביבה מצוה בשעתה.

וצ"ל דאה"נ חיוב הקימה משום שחביבה מצוה בשעתה, מיהו מה שמבטלים ממלאכה בשביל הא היינו משום דאל"כ נמצאת מכשילן לעתיד לבוא.

ה. ובגוף הדין קימה בפני מביאי ביכורים ומשום חביבה מצוה בשעתה, לא ידענא האם הוי חיוב מתק"ח, והוי מצוה גמורה מד"ס, או שלא נאמר הכא חיוב מתק"ח אלא שכך ראוי וכבוד המצוה בשעתה לקום בפניה, מיהו לא נאמר הכא חיוב, ועיין.

נה.

כסלע כיותר מסלע וכו' כל שיעורי חכמים להחמיר.

א. לא מבואר בגמרא מאי טעמא כל שיעורי חכמים להחמיר, והאם ענינו כיון שמשפיקא לן האם עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל וספק דאורייתא לחומרא, או שמעיקרא כשנתנו חכמים שיעור כונתם בדאורייתא להחמיר, וזה גופא השיעור ולא משום ספק.

ועיין ברשב"א (לעיל נד:) שכתב וז"ל לאו מדינא אמרינן הכי אלא חומר הוא שהחמירו חכמים באיסורי תורה עכ"ל, ולא מבואר האם מדינא עד ועד בכלל או מדינא עד ולא עד בכלל, ובפשוטו כיון שחזינן לענין גריס שעד ולא עד בכלל, ומשום שהתם ליכא ל"חומר שהחמירו חכמים" א"כ משמע שמעיקרא דדינא עד ולא עד בכלל, ורק החמירו חכמים.

ולפי"ז אם ניקב כסלע ממש הוי טריפה רק מד"ס, והאוכלה לא לוקה עליה.

ב. מיהו עיין באבני נזר (יוד סי' נט סק"ד) שכתב שהוי בתורת ודאי, וכל פעם שניתן שיעור בדאורייתא ניתן השיעור לחומרא מדאורייתא, ואינו רק מד"ס עיי"ש, ועיין.

חזן מכגריס של כתמים להקל.

עיין ברש"י שכתב בטעמא דמילתא משום שכתמים עצמם דרבנן, ומשמע שהך מילתא הוי כללא בכל איסורי דרבנן שלא אמרינן שכל שיעורי חכמים להחמיר, וכן מבואר ברשב"א הכא שהוי כלל בכל האיסורים מד"ס, מיהו עיין ברש"ש ובערול"ג (גדה נח:) שהוכיחו מתוס' בסוגיין (בד"ה כל) שרק בכתמים הקילו חכמים, ולא בכל האיסורים מדרבנן.

ואיבעית אימא ניקב לחוד וניטל לחוד.

לפי"ז אם ניקב הטחול אפשר לחתוך אותו והבהמה תחיה, ועיין לקמן (נז.) מה שהובא בהא מדברי הרמב"ן (לקמן עו.).

נה:

אזהו חרותה כל שצמקה ריאה שלה בידי שמים כשרה בידי אדם טריפה.

א. לא מבואר בגמרא טעם החילוק בין בידי אדם לידי שמים, ואם הדבר הזה מטריף את הבהמה מה לי בידי אדם ומה לי בידי שמים.

ופשטות דברי הגמרא (בסוף סוגיין לענין הבדיקה) נראה שהוי נושא מציאותי שבידי שמים מבריאה וכידי אדם לא מבריאה, ועיין בלבוש (יו"ד סי' לו) שכתב כן.

ב. ולפי"ז לכאורה אין הנושא האם הוי בידי אדם או בידי שמים, אלא בסוג הפחד ואם שמעה קול רעם גדול שעשה את זה אדם, ולא ידעה הבהמה שעשה את זה אדם נחשב בידי שמים, ומשום שאין הנושא בידי אדם או בידי שמים אלא בסוג הפחד.

מיהו עיין בתבו"ש (יו"ד סי' לו) לענין בהמה ששמעה רעם מקנה שריפה [רובה בלע"ז] ולא ידעה מהיכן הרעם שהוי ספק האם נחשב בידי אדם או בידי שמים, ועיי"ש בשמלה חדשה שכתב שבגמרא לא התפרש לנו להדיא טעם החילוק בין בידי אדם ובין בידי שמים, ולכן אין לנו הכרח לחלק בין ידעה ללא ידעה, ועיין.

ג. ולפי"ז לכאורה כל אותם הבהמות שחיו באזורים שיש בהם הפצצות בזמן מלחמה [בין בעזה וגלילותיה ובין בערי הצפון וכדו] צריכים לבדוק את הריאות מדינא, ומשום שיתכן שצמקו מחמת הפחד מהפצצות, ועיין בפת"ש (שם סקל"ז) שבכל כהאי גונא יש חשש של צימוק הריאה צריך בדיקה מדינא, ואף שנטיית הדברים דכהאי גונא חשיב בידי שמים, ומשום שדומה הדבר לקול רעם של ברק, ולא לאדם שמפחיד אותה, מיהו בתבו"ש מספקא ליה בהא, ולפי"ז צריך להחמיר לבדוק את כל הריאות של הבהמות שהיו בזמן ההפצצות, והוא חידוש.

היכי ידעינן וכו'.

א. לא ידענא מאי טעמא לא פשטו התנאים ע"י הבדיקה הנ"ל האם שאר כל הבריות דינם כבידי אדם או כבידי שמים, והרי נראה בגמרא דשפיר סמכינן על הבדיקה הנ"ל.

ב. ועיין ברע"א שכתב (בשיטת הרע"ב) שתנא בתרא לא פליג על ת"ק ולפרושי דבריו קאתי, ולפי דבריו ניחא דאה"נ ליכא הכא מחלוקת ואליבא דכו"ע נחשב כבידי שמים, מיהו רוב הראשונים נקטו דת"ק ורשב"א פליגי וצ"ע מאי טעמא לא נעביד לבדיקה הנ"ל ונכריע האם נחשב בידי אדם או בידי שמים, ועיין.

היכי ידעינן.

עיין ברשב"א שכתב שאם שחטנו בהמה ונמצאת הריאה צמוקה ולא יודעים אם בידי אדם או בידי שמים מספק הריאה אסורה בלא בדיקה, ומשום דשמא צמקה בידי אדם.

מיהו הסתפק הרשב"א כשראינו אריה או קולות וברקים האם תלינן שצמקה הריאה מחמת הא, שהרי יש לנו סיבה שגורמת לכך שצמקה הריאה, וממילא נתלה את מה שצמקה הריאה בהא, או דלמא שחיישינן שהריאה צמקה לפני זה, ואעפ"י שקיי"ל שנשחטה בחזקת היתר עומדת מ"מ כתב הרשב"א וז"ל דשאני הכא דודאי מחיים צמקה לה אלא שאין אתנו יודע מחמת מה אם מחמת אדם או מחמת הוה ליה ספקא דאורייתא ולחומר א ועיי"ש מש"כ בהא.

ג.

בהמה שנחתכו רגליה מהארכובה ולמטה כשרה מהארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת הגדין.

א. לכאורה צ"ע דא"כ מאי טעמא כל בהמה שניטל לה צומת הגדין לא נחתוך את רגליה מהארכובה ולמעלה ותוכשר.

ועיין ברמב"ן (לקמן עו.) שתמה כן ותי' וז"ל כך הוא הדין מכיון שנחתך צומת הגידים נטרפה ואין לה היתר, וכל שהוא מתמיה הטרפות כך הוא, ואף על פי שיש בדרכי הרופאים כן איברים שהוכו וחותכין אותם ומעלה ארוכה וכשנשארינן מתים בהן, אין בדברי חכמים כן אלא כל שאנו יודעים בהן שנטרפה בשבירת אבר שהיא מתה בו אסורה לעולם וצריך תלמוד.

מיהו עיי"ש ברמב"ן שדן דשמא אה"נ אם יחתוך את הבהמה תוכשר, ומצינו טריפה חוזרת להכשירה, ומש"כ שניטל צומת הגדין טריפה היינו כשלא חתך את רגליה מהארכובה ולמעלה.

ב. ויל"ע דא"כ מאי טעמא כל פעם שנחתך צומת הגדין הוי טריפה, והרי יכול לחתוך למעלה מהארכובה ותוכשר, ומאי שנא מהא ד"גמירי דאי עביד לה רפואה חיתה".

ועיין ברמב"ן שם שתמה כן ותי' שהמכה הזאת אי אפשר לרפאות אותה ע"י סם, ורק שיכול לחתוך את רגליה, ומשום הכי נחשב שהמכה הזאת ראויה להמית והבהמה טריפה.

ג. ויל"ע מאי טעמא דנים את המכה האם ראויה להמית או לא, ולא דנים את הבהמה האם עומדת למות או לא, ולכאורה הגדרת טריפה מתייחס לבהמה ולא למכה, וכיון שהבהמה הזאת יכולה לחיות אם יחתכו את רגליה, מאי טעמא תהא טריפה, ועיין.

ג:

והלא הלכה רווחת בישראל שמוטת ירך בענף טריפה ותרנגולת היתה לו לר"ש בן חלפתא שנשמטה ירך שלה .... וחיתה.

צ"ע לדברי החזו"א מה קו' הש"ס והרי השתנו הטבעים ואזלינן בתר האלפים שנות תורה, ולא איכפת לך כלל שעכשיו יש לה רפואה, ועיין לקמן.

קדירת קנה בכמה באיסור ורחל אחת היתה בשכונתו וכו'.

א. עיין בתוס' (לעיל מג. בד"ה הנך בסוה"ד) שכתבו שהטעם שקדירת קנה בכאיסור משום שאם נחתך כאיסור סוף הקנה להפסק רובו, וממילא נחשב כנחתך רובו של קנה דטריפה.

ב. ותמה רע"א (עין הגליון יו"ד סי' ל) דלפי"ז מה הראיה מכך שהרחל חיה שטריפה חיה דלמא שאני התם כיון שאכתי לא נטרפה הבהמה, ומשום שתלינן שאכתי לא נפסק רוב הקנה, מיהו במקרה שכבר נעשית טריפה אה"נ לא יכולה לחיות, ומשמע לכאורה ששיעור יב"ח שייך אף בטרופות שאכתי לא נטרפה הבהמה ורק שאירע בה מעשה שיגרום לה להטרף, ועיין בקטע הבא.

<p>גן הדסים</p> <p>חבורת הלכה "עטרת שמואל ולאה" <small>לע"נ ה"ג שמואל ולאה וליצ'נו ר"ד והתורה שמואל ליצ'נו ר"ד</small></p>	<p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים"</p>	<p>ברכפלד</p> <p>חבורת מסכתות ש"ס "תורת מאיר" <small>לע"נ הרב ר' מאיר ברוך ז"ל</small></p>	<p>חבורת דף היומי "תורה שלמה" <small>לע"נ הרב ר' שלמה ז"ל</small></p>	<p>חבורת הלכה "תורת שלמה זלמן" <small>לע"נ הרב ר' שלמה זלמן ז"ל</small></p>	<p>קרית ספר</p> <p>חבורת דף היומי "חבורת השותפים" "חזון יקותיאל" <small>לע"נ הרב ר' יקותיאל ז"ל</small></p>	<p>חבורת מסכתות הש"ס "עליית אליהו" <small>לע"נ הרב ר' אליהו ז"ל</small></p>	<p>חבורת ליב הפץ <small>קהילת קצות החושן</small></p>
---	---	--	--	--	---	--	---